

ФАКУЛТЕТ БЕЗБЕДНОСТИ
УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

Број: _____

Датум: _____

Београд, Господара Вучића бр. 50

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ

ФАКУЛТЕТА БЕЗБЕДНОСТИ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Одлуком Наставно-научног већа Факултета безбедности Универзитета у Београду 207/8 од 28.04.2022. године именована је Комисија за оцену докторске дисертације Милоша Томића под називом „Угрожавање националне безбедности сецесијом територија са расположивим природним ресурсима: случај Србије, Украјине и Шпаније“, у следећем саставу:

1. проф. др Зоран Драгишић, редовни професор,
2. проф. Владимир Н. Цветковић, редовни професор,
3. проф. др Дејана Јовановић Поповић, редовни професор,
4. проф. др Миша Ђурковић, редовни професор.

Комисија је детаљно прегледала и проучила наведену докторску дисертацију и на основу изнетог мишљења чланова Комисије, Наставно-научном већу доставља следећи:

РЕФЕРАТ

О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ И ДИСЕРТАЦИЈИ

Милош Томић рођен је 26.05.1993. године у Београду. Основну и средњу школу завршио у Београду. Дипломирао на Факултету безбедности 2016. године на тему „Масовне миграције и мере заштите“. Мастер рад на тему Организовани криминал као претња националној безбедности одбранио 2017. године са просечном оценом 9.43. У октобру 2018. године уписао је докторске академске студије на Факултету безбедности. У јуну 2019. године изабран је у звање *истраживач приправник* на Институту за европске студије. Током 2018. године обавио је стручну праксу на Факултету безбедности Московском обласном државном Универзитету (рус. *Московский государственный областной университет*). Учесник је низа домаћих и

међународних научних конференција. Радно искуство кандидата обележено је учешћем у различитим врстама научних истраживања као што је „Изазови друштвене интеграције” одржаног 2017. године у организацији Института за социолошка истраживања, Универзитет у Београду, Филозофски факултет. Од 2017. године ангажован на Факултету безбедности Универзитета у Београду као демонстратор на катедри Управљање ванредним ситуацијама и еколошка безбедност. На истом факултету обавља послове координатора стручне праксе као и предагошко-промотивне активности у вези са уписом кандидата на прву годину основних академских студија. Био је део научног тима ангажованог на научно-истраживачком пројекту „Утицај климатских промена на планирање урбаног и руралног развоја у циљу очувања животне средине“ које финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја а реализује Архитектонски факултет Универзитета у Београду. Од 2019. године био је ангажован на Архитектонском факултету Универзитета у Београду као истраживач где је обављао послове у вези са даљим научним усавршавањем. Од јануара 2021. године Милош Томић заснива радни однос на Факултету безбедности Универзитета у Београду у звању сарадник у настави за ужу научну област цивилна заштита и заштита животне средине. Служи се енглеским и руским језиком.

Кандидат Милош Томић након успешног полагања свих испита на докторским студијама Факултета безбедности Универзитета у Београду започиње прву фазу у процесу писања дисертације полагањем испита „Израде и одбране пројекта докторске теме“ и тиме стиче неопходан услов (120 ЕСПБ) за пријаву теме докторске дисертације. Наставно-научно веће Факултета безбедности Универзитета у Београду 18. фебруара 2021. године доноси одлуку (бр. 83/9) којом се именује Комисију за оцену научне заснованости теме докторске дисертације кандидата Милоша Томића, под називом „Угрожавање националне безбедности сецесијом територија са расположивим природним ресурсима: случај Србије, Украјине и Шпаније“, у саставу:

1. др Зоран Драгишић, редовни професор, Факултет безбедности Универзитета у Београду,
2. др Дејана Јовановић Поповић, редовни професор, Факултет безбедности Универзитета у Београду,
3. др Миша Ђурковић, редовни професор, Институт за европске студије у Београду.

Комисија је детаљно анализирао достављену пријаву и сав пратећи материјал и на основу заједничког позитивног мишљења једногласно усваја извештај о оцени научне заснованости и 28.04.2021. године предлаже Наставно-научном већу Факултета безбедности Универзитета у Београду да прихвати тему и одобри израду докторске дисертације кандидата Милоша Томића под називом „Угрожавање националне безбедности сецесијом територија са расположивим природним ресурсима: случај Србије, Украјине и Шпаније“ уз одређивање ментора. Комисија за оцену научне заснованости теме докторске дисертације предлаже проф. др Јасмину Гачић за ментора и проф. др Владимира Н. Цветковића за коментора. Веће научних области правно-економских наука Универзитета у Београду даје сагласност на одлуку Наставно-научног већа Факултета безбедности на седници одржаној 5. маја 2021. године. Тема кандидата Милоша Томића сврстава се у област наука безбедности док је ужа научна област студије управљања ванредним ситуацијама и еколошка безбедност. Број страница дисертације износи 268 при чему основни текст заузима 228 док остали део чини попис коришћене литературе, прилог и биографија кандидата.

Докторска дисертација кандидата Милоша Томића, организована је тако да се: у *првој* целини (поглављу) дају уводна разматрања; у другој је представљен теоријско-појмовни оквир; трећој, примењени методолошки приступ; четврта целина се односи на студију случаја Србија и покушај сецесије Косова и Метохије; у петој целини је анализирана Украјина и проблем сецесије источних региона-Донбас; у шестој целини се описује сецесионистички покрет унутар Шпаније; седма целина представља резултате истраживања и дискусију; осма целина докторске дисертације односи се на закључак.

Саставни део структуре докторске дисертације кандидата Милоша Томића сачињава 20 табела, 4 графикана као и 7 илустрација, све у контексту предмета истраживања. Кандидат је докторску дисертацију написао и организовао у складу са актуелним *Правилником о докторским студијама на Универзитету у Београду као и Упустава о облику и садржају докторске дисертације која се брани на Универзитету у Београду* (усвојен 2019. године). Основни текст дисертације написан је ћириличним писмом фонтом *Times New Roman* са проредом од 1 реда и величине 12 топографских тачака. Кандидат је у складу са наведеним правилницима навео све неопходне елементе као што су: насловна страна на српском језику, насловна страна на енглеском језику, страница са подацима о ментору и члановима комисије за одбрану докторске дисертације, страница са основним подацима о докторској дисертацији (сажетак) на српском језику, страница са основним подацима о докторској дисертацији (сажетак) на енглеском језику, садржај, попис коришћених табела, илустрација и графикана, теоријско-појмовни оквир, методолошки оквир, резултате истраживања, дискусију и на крају списак коришћене литературе коју сачињава 724 извора писаних на српском, енглеском, шпанском, украјинском, и руском језику у штампаној и електронској форми. На самом крају докторске дисертације налази се прилог (коришћени водич за експертски полуструктурисани научни интервју са списком питања) и биографија кандидата Милоша Томића, затим изјава о ауторству, изјава о истоветности штампане и електронске верзије, као и изјава о коришћењу.

Библиографија кандидата:

Као позитивни резултати студирања на докторским студијама и радног ангажовања односно стручног усавршавања у оквиру научно-истраживачких институција (Факултет безбедности, Институт за европске студије и Архитектонски факултет), могу се навести радови које је кандидат Милош Томић публиковао у домаћим и међународним часописима и зборницима радова. На основу објављених радова може се закључити да су научна интересовања кандидата превентивно усмерена на истраживање савремених безбедносних ризика, изазова и претњи које угрожавају дефинисане вредности. Кандидат Милош Томић објавио је укупно 17 научних радова (један у категорији М24, девет у категорији М33, пет у категорији М51, један у категорији М52, један у категорији М53).

[M24] Рад у националном часопису међународног значаја

а. Кесић, Д. Б., Целетовић, М., & Томић, М. (2020). Презентација криминалитета у медијима. *Социолошки преглед*. 54 (4)

[M33] Саопштење са међународног скупа штампано у целини

- а.** Dimitrijevic, J. Tomic, M. (2018). Critical infrastructure protection in response to contemporary security challenges. In: Economy in transformed security environment, International scientific conference, ЕКОВ 2018. (p 233-239). Belgrade: Centar for security management and international politics.
- б.** Gacic, J. & Tomic, M. (2018). Organisational Deviance of the State and Natural Disaster. In: Archibald Reiss Days, International scientific conference (p.). Belgrade: Academy of Criminalistic and Police Studies.
- в.** Tomic, M. & Tomic, S. (2018). Increase in climate changes and its impact of the vulnerability of social communities. In: The proceedings of human security and new technologies, International scientific conference (p 141-148). Belgrade: Cigoja.
- г.** Томич, М. (2019). Политическая коррупция и кризис легитимности. Москва: Московский государственный областной университет.
- д.** Томич, М. (2019). Функционирование системы гражданской обороны Республики Сербия в условиях войны и чрезвычайного положения. На: ПРЕДОТВРАЩЕНИЕ. СПАСЕНИЕ. ПОМОЩЬ, XXIX Международной научно-практической конференции (37-41). Новогорск: МЧС.
- ђ.** Tomic, M., Dinic, J., and Priorova, E. (2020). Security aspects of urban planning and design - "The european model". In: 7th International Academic Conference on Places and Technologies (p. 26). Belgrade: University of Belgrade - Faculty of Architecture
- е.** Томич, М. (2020). Организованное представление военных и гражданских компонентов системы обороны в Югославии (Сербия) для агрессии пакта НАТО. На: ПРЕДОТВРАЩЕНИЕ. СПАСЕНИЕ. ПОМОЩЬ, XXX Международной научно-практической конференции. Новогорск: МЧС.
- ж.** Томич, М. & Кесич, Д. (2020). Городская безопасность в условиях экологического кризиса - городская экологическая безопасность. На: НАУКА НА БЛАГО ЧЕЛОВЕЧЕСТВА, Международная научная конференция молодых ученых. Москва: Московский государственный областной университет.
- з.** Томич, М. (2021). Культура безопасности и образование молодежи в Республике Сербия. На: АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ БЕЗОПАСНОСТИ ЖИЗНЕДЕЯТЕЛЬНОСТИ, Национальной межвузовской научно-практической онлайн-конференции с международным участием. Москва: Московский государственный областной университет.

[M51] Рад у врхунском часопису националног значаја

- а.** Tomić, M. (2018). The criminalization of the state as a result of the process of globalization. *Bezbednost, Beograd*, 60(2), 176-189.
- б.** Томић, М. (2019). Раст насилних сепаратистичких покрета и њихов утицај на безбедност националних држава. *Култура полиса* (40), 285-295.

в. Томић, М. (2020). Сецесија versus национални интерес: једнострано проглашење независности Косова и Метохије. *Национални интерес*, 1/2020 стр.23-47

г. Томић, М. (2020). Војно-индустријски комплекс као ограничавајући фактор политике великих сила. *Култура полиса* (41), 157-170.

д. Јаковљевић, В. & Томић, М. (2021). Укидање јединица цивилне заштите на простору Космета. *Култура полиса* (45), 277-289.

[M52] Рад у истакнутом националном часопису

а. Томић, М. (2019). Безбедносни аспекти управљања природним ресурсима. *Годишњак Факултета безбедности*, 283-300

[M53] Рад у националном часопису

а. Томић, М. (2018). Социјална димензија климатских промена. *Годишњак Факултета безбедности*, 223-234.

2. ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Предмет докторске дисертације кандидата Милоша Томића у суштини представља испитивање угрожености националне безбедности територија са расположивим природним ресурсима који се дешава на примерима Србије, Украјине и Шпаније. Рзлози због који је кандидат изабрао поменуте националне државе углавном се тичу сличних негативних дешавања изазваних порастом сецесионистичких тежи једног дела становништва са специфичним етно-националним обележјима насељених на делу територије која обилује природним ресурсима. Осим политичких, социјалних, економских и еколошких карактеристика сецесионистичке кризе све три националне државе одликује релативно уједначен временски и просторни (европски континент) оквир радикализације покушаја једностраног отцепљења што оправдава одабир све три студије случаја. Кандидат напомиње да је описивање динамике сецесионистичке кризе неизоставно повезано са праћењем унутар државног стања националних држава (првенствено капацитета и ефикасности институција) као и тренутне расподеле односа снага кључних актера у међународном систему.

Теоријски део овог истраживања као почетна фаза пројекта истраживања, односи се на испитивање експланаторног потенцијала већег броја теорија често цитираних у друштвеним наукама и студијама безбедности на основу којих се расположиви природни ресурси могу довести у везу са сецесионистичким тежњама различитих етничких група насељених унутар националне територије једне суверене државе. Ради постизања пројектованог циља истраживања кандидат Милош Томић у свом раду описује три кључна аспекта сецесије: политички, еколошко-економски и социјални. Унутар наведених аспеката сецесије представљене у кључне вредности које су потенцијално угрожене уколико представници институција националне државе немају адекватну стратегију или је примена постојећих (предвиђених уставним и законским нормама) безбедносних мера отежана. Кандидат напомиње да улога треће стране, углавном међународне заједнице односно појединих организација као инструмента

политике великих сила, у великој мери одлучујућа за не/успешно испуњење сецесионистичке агенде.

У једном делу докторске дисертације примењује се политичко еколошки приступ приликом описивања негативних последица проузрокованих неравномерном дистрибуцијом бенефита остварних експлоатацијом расположивих природних ресурса. Систематичним прегледом научно истраживачке грађе, кандидат констатује да је могуће уочити повезаност расположивих природних ресурса концентрисаних на једном делу националне територије са поступцима представника одређених етничких група (сецесионистички покрет) који нарушавају сувереност и територијални интегритет постојеће државе. Генерално посматрано управо је константно оспоравање суверености над управљањем природним ресурсима, један од основних узрока неслагања и потенцијално насилних сукоба између централних и регионалних органа власти.

Кандидат у даљем образложењу предмета и циља истраживања истиче да је својеврстан трансфер надлежности тј. суверености коју представници сецесионистичких покрета захтевају, представља почетни корак дестабилизације институција државе домаћина а самим тим и националне безбедности. Често се принцип аутономије региона (тј. Косова и Метохије, Доњца, Луганска и Каталоније) користи као изговор за покретање различитих иницијатива (политичке, економске, социјалне природе) а све на уштрб јединства постојеће државе. Сходно томе научни циљ ове докторске дисертације јесте дескрипција и делимична експликација процеса сецесије и динамике сецесионистичког понашања различитих етно-културних група и њиховог негативног утицаја на националну безбедност Србије, Украјине и Шпаније. Ради остваривања пројектованог циља, кандидат је формулисао препознатљиве индикаторе својствене свакој појединачној димензији сецесије (политичка, економско-еколошка и социјална) који између осталог указују на повећан степен угрожености националне безбедности унутар Србије, Украјине и Шпаније. Такође кандидат је истакао да је потребно шире сагледавање дефинисаних политичких, економских, еколошки и социјалних димензија сецесије ради формулисања адекватног теоријског оквира истраживања при чему су у раду анализирани теоријске поставке научних дисциплина (политичке, правне и економске науке, социологија, географија, екологија, историја и међународни односи) тематски блиско повезаних са наукама безбедности.

Сложеност појава које су предмет истраживања као и њихова различита концептуализација и операционализација у постојећим научним истраживањима, битно су утицали на структуру рада и читав план истраживања. Главно (опште) истраживачко питање у овој дисертацији гласи: Да ли сецесија територија са расположивим природним ресурсима може довести до угрожавања националне безбедности? Поред тога ради постизања дефинисаног циља истраживања, кандидат је формулисао и неколико истраживачких питања различитих по степену општости, и то:

1. Који услови погодују настанку насилних сецесионистичких покрета унутар постојећих националних држава?
2. Да ли је право на политичко самоопредељење довољно снажан инструмент за оправдавање покушаја сецесије територија са расположивим природним ресурсима?

3. Да ли је сецесија (или покушај сецесије) одређеног дела територије која обилује природним ресурсима у оквиру постојеће државе, прихватљиво решење унутар државних проблема?
4. Да ли се политичка и економска надлежност (легитимитет) институција националне државе може очувати у условима наглашених сецесионистичких тежњи?
5. На који начин различита етничка припадност доприноси ширењу сецесионистичког насиља?

3. КРАТАК ОПИС САДРЖАЈА ДИСЕРТАЦИЈЕ

Организациони формат докторске дисертације кандидата Милоша Томића обележен је целинама тј. поглављима унутар којих су анализирани идентификоване димензије сецесије уз посебан осврт на негативне безбедносне последице које угрожавају националну безбедност Србије, Украјине и Шпаније. Свих шест поглавља докторске дисертације карактерише висок степен систематичности у погледу јасног дефинисања подналова у којима су представљене специфичности безбедносних појава које се проучавају.

Прво поглавље обухвата теоријско-појмовни оквир истраживања где је кандидат детаљно образложио проблем сецесије у погледу досадашње концептуализације и научне операционализације. Велики број теоријских приступа из различитих научних дисциплина потврђује научну оправданост предмета истраживања. Сецесија као безбедносна појава која има потенцијал угрожавања националне безбедности суверених држава, постаје нарочито актуелан научни и друштвени феномен. Кандидат је на основу досадашњих емпиријских резултата значајног броја аутора, јасно дефинисао прво политички контекст сецесионистичког понашања једног броја етничких група које теже некој врсти независности. Идеолошки наративи сецесионистичких тежњи доводе се у везу са читавом динамиком унутар државне кризе коју представници сецесионистичког покрета користе за мобилизацију својих присталица. Један део теоријских поставки односи се на стратегију представника централних власти у виду децентрализације система политичке власти и високог степена аутономије региона које насељавају националне мањине незадовољне тренутним статусом унутар постојеће државе. Кандидат је уочио јасну везу између проблема сецесије и права на политичко самоопредељење које у функционалном смислу поседује извесна правила и услове које треба испунити зарад оправданости покушаја отцепљења дела територије једне суверене и независне државе (посматрано ван колонијалног контекста). С друге стране значајан део структуре првог поглавља тиче се еколошког и економског аспекта сецесије. Управо је овај део докторске дисертације кључан за разумевање улоге расположивих природних ресурса на територији која је предмет сецесије. Кандидат је посебан осврт ставио на политичку екологију као најподеснију теорисјку премису која описује економски развој, националну сувереност над природним ресурсима и потенцијални сукоб. Већи број економских карактеристика сецесионистичких региона који је представљен у оквиру овог подналова упућује на закључак да су економске перформансе природних ресурса (које се остварују њиховом експлоатацијом), један од главних тачака спорења између централних и регионалних структура власти. Последњи део овог поглавља односи се на социолошко тумачење сецесионистичких покрета и њиховог утицаја на националну безбедност. Кандидат Милош Томић у овом делу рада детаљно описује најутицајније теоријске поставке из области социологије а све у контексту динамике

сецесионистичке кризе. Као посебно значајно запажање може се истаћи улога институција националне државе односно њихов капацитет и ефикасност у решавању унутар државних проблема.

Структура другог поглавља обухвата истраживачку стратегију, изворе података, временски и просторни оквир истраживања као и примењене инструменте. Кандидат се одлучује за компаративно проучавање три студије случаја сецесије територија са расположивим природним ресурсима, као што су: Косово и Метохија (Србија); Каталонија (Шпанија); Доњецк и Луганск (Украјина). Кандидат наводи заједничке карактеристике које се сматрају кључним за одбир ових држава односно процеса сецесије у оквиру њихових националних граница, првенствено: расположивост природних ресурса унутар сецесионистичке територије; просторни и временски амбијент настанка процеса сецесије; и не/успешност испуњења сецесионистичких циљева. Покушај научног описа динамике сецесије унутар све три студије случаја покренут је ради утврђивања повезаности и каузалности сецесије, природних ресурса и националне безбедности Србије, Украјине и Шпаније уз могућност пројекције резултата истраживања на сличне студије случаја. Примењени квалитативан истраживачки дизајн захтевао је анализу великог броја радова из различитих научних и друштвених области. Управо је компарација неуједначеног процеса сецесије као и крајњег решења унутар државне кризе, чији ефекти нарушавају вредности које се штите националном безбедношћу, подразумевала примену низа техника за прикупљање података из различитих извора. Изворе података које је кандидат користио тичу се база података субјеката система националне безбедности, међународних организација као и податке који су генерисани за потребе других научних истраживања чији је предмет сецесија територија са расположивим природним ресурсима. Дефинисани временски оквир истраживања од 1990-тих година 20. века све до 2022. године, у потпуности је компламентаран са предметом истраживања односно одабраним студијама случаја. Просторни оквир истраживања који се систематично описује, представља делове западне, источне и југоисточне Европе. У овом поглављу кандидат је примењене методе (инструменте) истраживања представио у складу са истраживачким питањима и то: за истраживање политичке димензије сецесије примењена је техника анализе садржаја, техника анализе наратива и полуструктурисани интервју; за проучавање друге, еколошко-економске димензије коришћена је техника анализе садржаја кључних докумената, извештаја и говорних аката у којима се сецесија територија са расположивим природним ресурсима третира као претња националној безбедности и полуструктурисани интервју; на крају за социјалну димензију сецесије кандидат је користио технику полуструктурисаног експертског интервјуа као и технику анализе садржаја.

Централни део докторске дисертације односи се на треће, четврто и пето поглавље које садрже више различитих подналова унутар којих се описује проблем сецесије територија са расположивим природним ресурсима у случају Србије, Украјине и Шпаније. Кандидат је описао велики број специфичних политичких, економских, еколошких и социјалних фактора који су допринели порасту сецесионистичких тежњи косовских Албанаца, Руса и Каталонаца. Посебан фокус кандидата био је на разматрању улоге расположивих природних ресурса у сецесионистичкој кризи као и будућем статусу Космета, Доњецка, Луганска и Каталоније. Кандидат наводи мноштво интересантних података на основу који се поткрепљују изнете тврдње о сложеној природи односа између представника националне државе (државе домаћина) и представника сецесионистичких покрета. Кандидат прву студију случаја тј. Србију

описује као својеврстан преседан у погледу подршке међународне заједнице сецесионистичком покрету косовских Албанаца. С тим у вези сецесионистички покрети на територији Украјине и Шпаније често се позивају управо на случај Косова и Метохије и остваривање права на политичко самоопредељење косовских Албанаца, што је кандидат детаљно образложио.

У шестом поглављу представљени су резултати истраживања и дискусија. Свебухватна анализа резултата истраживања укључује осврт на полазне теоријске претпоставке уз истицање специфичности све три студије случаја. У овом делу докторске дисертације кандидат је спровео компаративно тумачење процеса сецесије са циљем утврђивања повезаности и потенцијалне каузалности са расположивим природним ресурсима и на крају последицама које се остарују на националну безбедност Србије, Украјине и Шпаније. Аналитички приступ тумачењу прикупљених налаза истраживања олакшао је даљу генерализацију и научну проверу теоријских претпоставки путем који је сецесија операционализована као безбедносна претња савременим националним државама. Закључак као последња целина ове дисертације садржи констатацију у вези са импликацијама, обимом и органиченошћу резултата истраживања као и препорукама за будућа истраживања. Структура докторске дисертације завршава се пописом коришћене литературе и прилога који су саставни део истраживачког пројекта.

4. ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ДИСЕРТАЦИЈЕ

Захваљујући компламентарној примени једног броја техника за прикупљање искуствених података (анализа садржаја, анализа наратива, полуструктурисани експертски интервју), докторска дисертација кандидата Милоша Томића, омогућава стицање продубљених увида у јединствену динамику сецесионистичког понашања одређених етно-културних група унутар Србије (Косово и Метохија), Украјине (Доњецк и Луганск) и Шпаније (Каталонија). Кандидат долази до закључка да је упркос сложеној природи сецесионистичког процеса унутар националних европских држава специфичних по својим политичким, еколошко-економским и социјалним последицама проузрокованих покушајем (насилног) одвајања једног дела територије са расположивим природним ресурсима, могуће уочити најважније елементе који доприносе високом угрожавајућем потенцијалу сецесије као безбедносне претње.

Резултати истраживања политичке димензије сецесије на примеру Србије као националне државе чија је безбедност угрожена покушајем насилног отцепљења јужне покрајине Косово и Метохија уз проблем мобилизације сецесионистичког покрета косовских Албанаца, одвија се паралелно са кризом унутрашњег државног система насталог распадом СФРЈ. На основу налаза добијених применом технике експертског интервјуа, могуће је уочити две фазе процеса сецесије на Косову и Метохији. Прва тзв. фаза ненасилног отпора карактеристична је за период прве половине деведесетих година 20. века па све до појаве териористичке организације „ОВК“ и насилне агресије НАТО пакта 1999. године (тзв. интернационализација статуса Космета). Анализом поступака и мера надлежних институција Србије током насилних дешавања деведесетих година 20. века као и након незаконитог проглашења независности 2008. године, кандидат потврђује полазне теоријске претпоставке о последицама транзиционе кризе посткомунистичких држава где је државни апарат недовољно ефикасан за решавање актуелних проблема на унутрашњем и спољном плану. Слична ситуација у погледу ниског капацитета националних институција надлежних за решавање основних друштвених потреба, забележена је на територији Украјине.

Кандидат у резултатима истраживања примећује да је есклација незадовољства становништва источних региона Доњецка и Луганска, последица унутар државне кризе власти као и перцепције будућих војних и политичких интеграција Украјине. Једностраним проглашењем независности тзв. Доњецке и Луганске Народне Републике 2014. године поново је актуализовано право на политичко самоопредељење чиме је покренута полемика око услова и контекста легитимности такве врсте поступка сецесионистичког покрета Руса. С друге стране кандидат је политичку димензију сецесије Каталоније описао као потпуно различиту у погледу динамике односа централних и регионалних органа власти. Организовање референдума о независности у два наврата (2014. и 2017. године) централни органи власти Шпаније третирају као претњу националној безбедности. Санкционисање представника сецесионистичког покрета као и изостанак подршке и признања независности Каталоније од стране међународне заједнице, сагласно полазним претпоставкама, била је довољна за делегитимисање права на политичко самоопредељење Каталонаца.

Еколошко-економска димензија сецесије обухвата неколико индикатора који указују на значај расположивих природних ресурса у динамици сецесионистичке кризе. Кандидат долази до резултата који се тичу континуираних покушаја сецесионистичког покрета косовских Албанаца у вези са оспоравањем сувереног права Републике Србије над управљањем и експлоатацијом природних ресурса. Сумирани налази докторске дисертације наводе на закључак да се процес насилног укидања суверености Србије у погледу легитимних управљачких права над огромном количином природних ресурса присутних на простору Космета, спроводи зарад покушаја економског самоодржања пројекта тзв. независности Косова. Применом политичко еколошког приступа у проучавању сецесионистичке кризе, кандидат је дошао до интересантних резултата који сведоче о повезаности сецесије територија са расположивим природних ресурса и угрожености националне безбедности. Више него очигледан пример важности експлоатације природних ресурса за функционисање регионалних органа власти потврђен је и у случају Доњецка, Луганска и Каталоније док с друге стране национални буџети пре свега Украјине и делимично Шпаније, трпе значајне губитке. Према резултатим истраживања, регионални развој региона који су предмет сецесије у великој мери се ослања на коришћење расположивих природних ресурса (нпр. водни, шумски, земљишни ресурси, нафта, гас). На крају резултати истраживања јасно показују одговор на првобитно дефинисано истраживачко питање тј. политичка и економска надлежност (легитимитет) институција националне државе тешко се могу очувати у условима наглашених сецесионистичких тежњи.

У последњој социјалној димензији анализе покушаја сецесије Косова и Метохије, представљени су резултати истраживања који се доводе у везу са ограниченим капацитетом институција Србије и недовољно јасном стратегијом одговора на насилне етнички мотивисане поступке косовских Албанаца. Сложеној ситуацији решавања статуса Косова и Метохије додатно доприноси очигледна инструментализација статуса Албанске националне мањине од стране једног дела међународне заједнице, са циљем делегитимисања присуства институција Републике Србије на подручју Косова и Метохије. Кандидат долази до искуствених налаза који сведоче о фаворизацији националног идентитета (првенствено употреба језика) етничких група у све три студије случаја. Међутим признавање права на политичко самоопредељење искључиво Албанској националној мањини покренуло је низ питања о сврсисходности постојећих међународно правних норми које гарантују територијалну целовитост суверених и независних држава чланица Уједињених нација. Сецесионистичком покрету Руса и

Каталонаца за разлику од случаја косовских Албанаца, ускраћује се подршка кључних актера у међународној политици, чиме се нису остварили предвиђени услови признавања државности (декларативна и конститутивна теорија државности). Компарацијом Србије и Украјине са случајем Шпаније кандидат у резултатима истраживања наводи да је ефикасна имплементација законских и уставних норми праћена снажном међународном подршком територијалној целовитости што доводи до сценарија делегитимизације вишедеценијског захтева етничких Каталонаца за потпуном независношћу. Сходно томе кандидат износи утемељену аргументацију која је уједно и одговор на последње истраживачко питање, тачније различита етничка припадност није нужан услов за покретање сецесионистичког насиља али у комбинацији са другим факторима (политичким, економским, међународним) итекако може допринети сложености стања националне безбедности националних држава.

Кандидат је у оствареним резултатима истраживања на систематичан начин описао већи број појединости сецесије територија са расположивим природним ресурсима, које се суштински разликују у све три студије случаја. Научни допринос ове докторске дисертације постојећем корпусу знања из области наука безбедности, представља специфичан модел изучавања сецесије територија са расположивим природним ресурсима који укључује три најважније и условно подељене димензије димензије, и то политичку, економску, еколошку и социјалну. Свака од наведених димензија обухвата низ индикатора помоћу којих се може испитивати угроженост националне безбедности.

5. ЗАКЉУЧАК

Комисија на основу увида у завршену докторску дисертацију под називом „Угрожавање националне безбедности сецесијом територија са расположивим природним ресурсима: случај Србије, Украјине и Шпаније“, кандидата Милоша Томића, констатује да је тема успешно и квалитетно обрађена у складу са свим предвиђеним стандардима укључујући и претходно одобрену пријаву. Друштвено актуелни и научно оправдани предмет и пројективани циљеви истраживања поткрепљени су ваљаном теоријском аргументацијом коју прати адекватано формулисан методолошки оквир истраживања. Кандидат је поштујући претходно одобрену структуру рада од стране Наставно-научног већа Факултета безбедности Универзитета у Београду и Већа право-економских наука Универзитета у Београду, дошао до значајних искуствених резултата. Докторска дисертација „Угрожавање националне безбедности сецесијом територија са расположивим природним ресурсима: случај Србије, Украјине и Шпаније“ својом оригиналношћу и иновативном приступу изучавања дефинисаних безбедносних појава, доприноси проширивању и продубљивању постојећег фонда знања из шире научне области наука безбедности а нарочито уже научне области студија управљања ванредним ситуацијама и еколошка безбедност. Систематичан истраживачки приступ омогућио је анализу већег броја литерарних извора на домаћем и страним језицима затим детаљно објашњење динамике сецесије у добро одабраним студијама случаја као и компламентарна примена више различитих научних метода, свеукупно доприноси квалитету изведених закључака и оригиналности остварених резултата истраживања.

На основу наведених констатација ценећи писани рад односно квалитет и значај добијених резултата истраживања као и остварени научни допринос, Комисија даје

позитивну оцену докторске дисертације и Наставно-научном већу Факултета безбедности Универзитета у Београду

ПРЕДЛАЖЕ

да прихвати позитивну оцену докторске дисертације кандидата Милоша Томића, под називом „Угрожавање националне безбедности сецесијом територија са расположивим природним ресурсима: случај Србије, Украјине и Шпаније“ и одобри њену јавну одбрану.

У Београду,
18.05.2022. године

Чланови Комисије:

Проф. др Зоран Драгишић
Факултет безбедности Универзитета у Београду

Проф. др Владимир Н. Цветковић
Факултет безбедности Универзитета у Београду

Проф. др Дејана Јовановић Поповић
Факултет безбедности Универзитета у Београду

Проф. др Миша Ђурковић
Институт за европске студије у Београду